

Nr 24.

Av herr von Friesen, angående revision av lagstiftningen om förbud mot äktenskaps ingående.

I giftermålsbalkens 2 kap. talas om åtskilliga hinder mot äktenskaps ingående. Sålunda stadgas en viss minimiålder, förbud mot giftermål mellan vissa nära släktingar och viss tidsfrist för nytt äktenskaps ingående efter ett föregående upplösning. Av sjukliga och därmed jämförbara tillstånd stadgas i 5 § att sinnessjuka och sinnesslöa ej må ingå äktenskap, ej heller (enligt 6 §) den som är behäftad med smittosam könssjukdom. Ytterligare anföres i 6 §: Den som är behäftad med fallandesot, vilken härrör av övervägande inre orsaker, — — — må ej ingå äktenskap med mindre Konungen finner skäligt tillåta äktenskapet.

Sistnämnda äktenskapsförbud har sedan lång tid tillbaka kritiserats, framför allt av sådana läkare vilka äga särskilda förutsättningar bedöma verkningarna av detsamma. Nu senast har professor Nils Antoni i en artikel i Svenska Läkartidningen (1941, nr 5) förordat en utredning, som syftar till upphävande av förbudet. Jag hänvisar beträffande åtskilliga detaljfrågor till denna artikel.

Epilepsins frekvens torde vara tämligen konstant hos olika folk. Rasbiologen Lundborg anför 3 pro mille av befolkningen såsom lidande av sjukdomen. I den offentliga statistiken uppgives antalet till 4 350, en siffra som säkert är för låg. Någon registreringsplikt föreligger ju inte, och flertalet föredraga säkert att hålla sjukdomen hemlig för utomstående. Vid ett tillfälle bruka dock i varje fall de manliga fallen av epilepsi komma i dagen och det är vid värnpliktsinskrivningarna. Enligt dessa uppgifter skulle antalet uppgå till c:a 12 000. Äktenskapsförbudet har bestått sedan 1757: en sak torde vara viss och det är att detsamma icke minskat sjukdomens frekvens vilket ju måste ha varit avsikten.

Varför har man utvalt just denna speciella nervsjukdom? Vi ha åtskilliga sjukdomar där ärftlighetens roll är betydligt mera klarlagd. Man kan nämna sådana relativt sällsynta sjukdomar som Friedrichs ataxi, amaurotisk idioti och ögonsjukdomen etinitis pigmentosa samt den mera vanliga hypertoni (högt blodtryck). Tiden synes mig inne att företaga en allsidig, på vetenskapens rön grundad utredning, som leder till en fullständig omprövning av frågan om förhandenvaron av vissa sjukdomar vilka eventuellt skola konstituera äktenskapsförbud. Måhända leder en sådan utredning till

att man av praktiska skäl icke anser sig behöva föreskriva andra hinder än sinnessjukdom, sinnesslöhet och smittosam könssjukdom.

Att epilepsin bör utmönstras torde vara klart även utan en dylik utredning. Dess ärftlighetsförhållanden äro trots intensivt forskningsarbete rätt dunkla, dunkel kan man också säga att sjukdomen själv är. Lagen förutsätter dock sjukdomens ärftlighet, den är som man säger utformad av eugeniska motiv. Dess stadganden ha dock uppenbart tillkommit då ett förvetenskapligt betraktelsesätt i dessa frågor var gällande.

Tillämpningen av lagen blir också godtycklig. Vissa uppenbara former av sjukdomen hindra dess bärare att ingå äktenskap, en mångfald personer med lättare symptom men otvivelaktigt lidande av samma sjukdom undandragas bestämmelserna. Härtill kommer att sexuella förbindelser av utomäktenskaplig karaktär icke förhindras — man kan snarare säga att lagen uppmuntrar till ett dylikt förfarande.

Äktenskapsförbud böra i vår tid med starkt sjunkande nativitetssiffror användas med den största urskillning. Vi ha helt enkelt icke råd att i annat än absolut otvetydiga fall motsätta oss bildandet av nya familjer.

Man tycker att lagens möjligheter att genom kunglig dispens upphäva det väsentligaste av dess olyckliga verkningar bort tillvaratagas. Så har icke skett. I alla fall har medicinalstyrelsens yttrande självfallet inhämtats och dess tolkning har varit anmärkningsvärt snäv. Prof. Antoni framhåller att medicinalstyrelsen alltid ställt sig på den ståndpunkten att bevisskyldigheten åligger den giftaslystne, som alltså måste åberopa positiva skäl för åsikten, att hans sjukdom är symtomatisk och icke härledes av »övervägande inre orsaker».

Därest före frågans avgörande yttrande inhämtas av den sakkunskap som är representerad inom Svenska Läkaresällskapet, enkannerligen dess sektion för neurologi och psykiatri, torde tillräckliga garantier vara för handen mot ett förhastat och på lösliga grunder baserat beslut.

Jag tillåter mig därför, med stöd av ovanstående, hemställa,

1. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t påyrkar att orden i giftermålsbalken 2:a kap. 6 § — — — »med fallandesot vilken härrör av övervägande inre orsaker» — — — måtte utgå;

2. att riksdagen begär utredning huruvida på vetenskapens nuvarande ståndpunkt ytterligare stadganden böra införas i samma kapitel av giftermålsbalken, vilka syfta till förbud mot äktenskaps ingående.

Stockholm den 12 januari 1942.

Bertil von Friesen.